

Rheoli Risg er mwyn darparu gwasanaethau gwell

Bydd y llyfryn hwn yn eich helpu i ddeall sut y mae'r cyngor yn rheoli risg. Mae'n adnodd i unrhyw un sy'n gweithio yn y cyngor a bydd hefyd o gymorth i'r bobl sy'n derbyn ein gwasanaethau.

Am fwy o wybodaeth am unrhyw beth yn y llyfryn hwn, cysylltwch a'r Tîm Cynllunio a Perfformiad Strategol.

Ebost: timcynlluniostrategol@sirddinbych.gov.uk

Ffôn: 01824 706291 (Llun i Gwener, 8:30am to 5pm). Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg / We welcome telephone calls in Welsh.

Ysgrifennwch atom: Tîm Cynllunio a Perfformiad Strategol, Cyngor Sir Ddinbych, Blwch Post 62, Rhuthun, LL15 9AZ.

Mae'r llyfryn yma hefyd ar gael yn Saesneg.

Canllaw i reoli risg

Cynnwys

Rhagarweiniad	3
Beth yw risg?	5
Beth yw rheoli risg?	5
Beth yw awch am risg?	5
Crynodeb Datganiad Awch am Risg Sir Ddinbych (wedi ei gytuno Medi 2020)	6
Pryd y dylwn ystyried risg?	7
Meini prawf asesu risg prosiectau	9
Pa risgiau ddylwn i eu hystyried?	12
Sut ydw i'n disgrifio risg?	16
Sut ydw i'n sgorio risg?	17
Pa gamau ddylwn i eu cymryd unwaith yr wyf yn gwybod beth yw'r sgôr?	20
Sut ydw i'n adrodd ac uwchgyfeirio risg?	21
Lle'r ydw i'n cofnodi risg?	22
Beth y mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn ei golygu ar gyfer rheoli risg?	23
Rhywbeth i bawb	24
Aelodau'r cyhoedd	25
Aelodau Etholedig	26
Aelodau Cabinet	27
Aelodau Craffu	28
Aelodau Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio	29
Aelodau Staff	30
Prif Weithredwr / Cyfarwyddwr Corfforaethol	31
Penaethiaid Gwasanaeth	32
Rheolwyr Canol	33
Swyddogion Perfformiad mewn gwasanaeth	34
Swyddogion Perfformiad a Chynllunio Strategol	35
Atodiad 1: Ein dynesiad i Awch am Risg	36
Datganiad Awch am Risg Cyngor Sir Ddinbych	37
Fframwaith Awch am Risg	39
Geirfa	42

Canllaw i reoli risg

Rhagarweiniad

Mae'r ddogfen hon yn disgrifio'r hyn a elwir yn Rheoli Risg yng Nghyngor Sir Ddinbych.

Nod polisi rheoli risg y cyngor yw:

- Datblygu dull cyson o reoli risg ar draws y cyngor
- Annog diwylliant o fod yn rhagweithiol ymwybodol o risg ar draws y cyngor
- Cynnal a gwella ffydd cwsmeriaid yn ein gallu i gyflawni ein hymrwymadau
- Lleihau'r posibilrwydd o weithgareddau neu gostau ariannol annisgwyl a'u heffaith ar enw da'r cyngor
- Datblygu gweithgareddau i atal / lleihau effaith eu risg
- Rheoli risg yn unol ag arfer gorau a rhwymedigaethau statudol

Dylai rheoli risg fod yn hollgynhwysol ond nid yn feichus nac yn fiwrocraidaidd ac ni ddylai ychwaith ychwanegu at y gost o redeg y cyngor.

Mae pennod ar gyfer pob rôl yn y canllaw hwn a'r gobaiith yw y bydd yn eich helpu i ddeall beth sydd angen i chi ei wybod am reoli risg. Ond peidiwch â theimlo bod hynny'n eich cyfyngu – weithiau mae'n ddiddorol gwybod beth y mae pobl eraill yn ei wneud hefyd, pa un a ydych yn:

- **Aelod o'r cyhoedd**
- **Aelod etholedig**
  - Aelod o'r Cabinet
  - Aelod Craffu
  - Aelod Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio

Canllaw i reoli risg

- **Aelod o staff**
  - Y Prif Weithredwr / Cyfarwyddwr Corfforaethol
  - Pennaeth Gwasanaeth
  - Rheolwr Canol
  - Swyddog Perfformiad mewn gwasanaeth
  - Swyddog Perfformiad a Chynllunio Strategol

Ar draws yr holl rolau hyn mae rhai pethau cyffredin y mae'n ddefnyddiol eu gwybod:

- Beth yw risg?
- Beth yw rheoli risg?
- Beth yw awch am risg?
- Pryd y dylwn ystyried risg?
- Pa risgiau y dylwn eu hystyried?
- Sut ydw i'n disgrifio risg?
- Sut ydw i'n sgorio risg?
- Pa gamau y dylwn eu cymryd ar ôl gwybod beth yw'r sgôr?
- Lle'r ydw i'n cofnodi risg?
- Sut ydw i'n adrodd ac uwch gyfeirio risg?
- Beth mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn ei olygu o safbwynt Rheoli Risg?

Argymhellir hefyd eich bod yn cael golwg ar yr adran [Rhywbeth i bawb](#) yn y ddogfen yma. Mae'r [Geirfa](#) hefyd yn llawn o wybodaeth ddefnyddiol!

Canllaw i reoli risg

Beth yw risg?

Ein diffiniad o risg yw 'digwyddiad, pa bai'n digwydd, a fyddai'n effeithio ar ein gallu i gyflawni ein blaenoriaethau'n llwyddiannus'.

Yn aml iawn mae problemau neu anawsterau sydd wedi codi yn cael eu camgymryd am risg.

'Mae problem neu anhawster yn rhywbeth sy'n codi o ganlyniad i risg. Mae wedi digwydd yn barod a gallai rheolwyr eisoes fod wedi cymryd camau i'w liniaru'.

Rydym yn cydnabod bod risg ynghlwm â phopeth a wnawn a bod arnom ddyletswydd i reoli'r risgiau hyn mewn ffordd gytbwys, strwythuredig a chost-effeithiol. Felly, ystyrir bod y broses o adnabod, asesu, rheoli a monitor risg yn rhan annatod o'r proses reoli. O ganlyniad, gallwn wella'r ffordd y darparu ein gwasanaethau er mwyn darparu gwerth am arian a chyflawni ein blaenoriaethau'n well.

Beth yw rheoli risg?

Dull wedi'i gynllunio o **Adnabod, Asesu, Rheoli a Monitro** risg, a'r cyfleoedd sy'n wynebu'r Cyngor, yw Rheoli Risg. Drwy reoli ein proses risg yn effeithiol byddwn mewn sefyllfa well i ddiogelu yn erbyn bygythiadau posib a manteisio ar gyfleoedd posib i wella ein gwasanaethau a chynnig gwerth am arian gwell.

Beth yw awch am risg?

Awch am risg yw lefel y risg yr ydym yn fodlon ei oddef neu ei dderbyn fel Cyngor wrth geisio cyflawni ein hamcanion hirdymor, strategol. Bydd pennu a mynegi ein hawch am risg yn caniatáu i ni ystyried pob opsiwn a gwneud penderfyniadau seiliedig ar wybodaeth, sef y penderfyniadau sydd fwyaf tebygol o arwain at ddarpariaeth lwyddiannus ar yr un pryd a rhoi lefel dderbyniol o werth am arian. Maw awch am risg yn ddefnyddiol o ran mesur ein parodrwydd i gymryd risgiau gyda'n blaenoriaethau a'n prosiectau (ydyn ni'n 'wrth-risg' neu'n 'dra-awchus am risg?') a'n hagwedd tuag at risgiau corfforaethol a risgiau i wasanaeth ac ati. Gellir gweld ein Datganiad a'n Fframwaith Awch am Risg yn [Atodiad 1](#) i'r ddogfen hon.

Canllaw i reoli risg

Crynodeb Datganiad Awch am Risg Sir Ddinbych (wedi ei gytuno Medi 2020)

Mae parodrwydd i dderbyn risg Cyngor Sir Dinbych mewn perthynas â gwahanol agweddau ar fusnes y cyngor wedi'i grynhai isod (mae'r datganiad llawn i'w weld yn [Atodiad 1](#)):

- **Enw da a Hygrededd** – Awch am risg agored wrth ymgymryd ag unrhyw un o'i weithgareddau a allai beryglu ei enw da ond dim ond os yw'n hyderus y bydd y canlyniad tebygol yn llwyddiannus. Mae hyn yn golygu y byddwn yn goddef mân risgiau, risgiau cymedrol neu risgiau mawr.
- **Darpariaeth weithredol a darpariaeth polisïau** – Awch am risg agored, parodrwydd i ystyried pob opsiwn darparu ac i ddewis yr un sydd fwyaf tebygol o arwain at ddarpariaeth lwyddiannus gyda lefel dderbyniol o fanteision (a gwerth am arian). Eto, mae hyn yn meddwl mi fyddwn yn goddef mân risgiau, risgiau cymedrol neu risgiau mawr.
- **Prosiectau ariannol** - Awch am risg agored, parodrwydd i ystyried pob opsiwn darparu ac i ddewis yr un sydd fwyaf tebygol o arwain at ddarpariaeth lwyddiannus gyda lefel dderbyniol o fanteision (a gwerth am arian). Fel uchod, mi fyddwn yn goddef mân risgiau, risgiau cymedrol neu risgiau mawr.
- **Rheoli trysorlys ariannol** – Awch am risg gwylidwrus, ffafrio opsiynau diogel sydd a lefel ganolig o risg gynhenid ynghlwm a nhw, ac sydd o bosibl a rhywfaint o botensial i arwain at fanteision. O fewn y parodrwydd hwn i dderbyn risg, dim ond mân risgiau neu risgiau cymedrol y byddwn yn eu goddef.
- **Cydymffurfiaeth a Rheoleiddio - Diogelu** – Awch am risg minimalaidd, ffafrio opsiynau tradiogel sydd a lefel isel o risg gynhenid ynghlwm a nhw, ac sydd a fawr ddim potensial i arwain at fanteision. Mae hyn yn golygu y byddwn yn derbyn mân risgiau yn unig yn y maes hwn.
- **Cydymffurfiaeth a Rheoleiddio - Arall** – Awch am risg gwylidwrus, ffafrio opsiynau diogel sydd a lefel ganolig o risg gynhenid ynghlwm a nhw, ac sydd o bosibl a rhywfaint o botensial i arwain at fanteision. Eto o fewn y parodrwydd hwn i dderbyn risg, dim ond mân risgiau neu risgiau cymedrol y byddwn yn eu goddef.

Canllaw i reoli risg

- **Pobl (gweithlu) - dysgu a datblygu** – Awch am risg gwyliadwrus, ffafrio opsiynau diogel sydd a lefel ganolig o risg gynhenid ynghlwm a nhw, ac sydd o bosibl a rhywfaint o botensial i arwain at fanteision. Fel uchod dim ond mân risgiau neu risgiau cymedrol y byddwn yn eu goddef.
- **Pobl (gweithlu) – telerau ac amodau** – Awch am risg minimalaidd, ffafrio opsiynau tradiogel sydd a lefel isel o risg gynhenid ynghlwm a nhw, ac sydd a fawr ddim potensial i arwain at fanteision. Mae hyn yn golygu y byddwn yn derbyn mân risgiau yn unig yn y maes hwn.

Pryd y dylwn ystyried risg?

Mae adnabod ac asesu risg yn barhaus, a chymryd camau priodol i'w lliniaru, yn allweddol os ydym am lwyddo i gyflawni ein blaenoriaethau. Bydd amgylchedd allanol sy'n newid o hyd, a'r penderfyniadau a wneir wrth redeg y cyngor, yn newid statws risg yn barhaus, p'un ai'n risg sydd eisoes wedi'i hadnabod, neu'n risg newydd.

Wrth adnabod ac asesu risg, dylid ystyried y canlynol:

- Cwmpas y gweithgareddau sydd i'w hasesu (e.e. corfforaethol, gwasanaeth, cydweithredol neu brosiect) a'r amcanion neu'r blaenoriaethau cysylltiedig (e.e. cynllun corfforaethol, cylch gorchwyl neu amcanion prosiect)
- Effaith amgylchedd sy'n newid o hyd, yn allanol ac yn fewnol
  - i) Yn allanol gallai hyn gynnwys newidiadau gwleidyddol, rheoliadol, economaidd, deddfwriaethol a chymunedol
  - ii) Yn fewnol gallai gynnwys newid proses, yr hyn a ddisgwyllir gan wasanaeth, gallu neu bartneriaid
- Y lefel o risg y mae'r cyngor yn barod i'w chymryd gyda'r gweithgareddau dan sylw (yn cynnwys ystyrio [Datganiad awch am risg Sir Ddinbych](#)).

Cynllunio blynyddol a busnes fel arfer

Dylid rheoli risg wrth wneud penderfyniadau o ddydd i dydd ac mae'n gyfrifoldeb ar bob rheolwr llinell. Fodd bynnag, rhaid pennu adegau penodol pan gaiff cynnydd o ran cyflawni blaenoriaethau a chanlyniadau penderfyniadau gweithredol eu hadolygu. Dyma'r adegau

Canllaw i reoli risg

pryd y dylid cynnal trafodaethau ffurfiol a diweddarau cofrestri risg i adlewyrchu hyn. Dylid trafod, adolygu ac rhoi adroddiadau am risgiau mewn cyfarfodydd tîm a chyfarfodydd rheoli risg rheolaidd.

Mae'r broses flynyddol o Gynllunio Gwasanaethau hefyd yn gyfle i fod yn flaengar a rhagweithiol wrth reoli risg.

Risg gwybodaeth a sicrwydd

Mae gan bob aelod o staff yn y cyngor rôl i'w chwarae mewn rheoli gwybodaeth yn effeithiol. Risgiau gwybodaeth yw'r bygythiadau i wybodaeth a ddefnyddir gan sefydliad i gyflawni ei flaenoriaethau, a'r agweddau ar adnoddau gwybodaeth sy'n agored i niwed. Gallai'r risgiau gynnwys datgelu gwybodaeth yn amhriodol, neu beidio â datgelu gwybodaeth; colledion, dwyn neu dwyll; gwybodaeth yn cael ei dinistrio ar gam; staff yn gwneud camgymeriadau a methu â defnyddio gwybodaeth er budd y cyhoedd. Bydd adnabod, asesu, monitor ac adrodd risg i asedau gwybodaeth y cyngor yn cael ei wneud yn yr un ffordd ag ar gyfer risgiau eraill i ddarparu gwasanaethau.

Prosiectau

Mae gan brosiectau flaenoriaethau wedi'u diffinio'n glir, gan gynnwys cwmpas, amserlen a chyllideb, felly mae'n gam amlwg bod risgiau'n cael eu hadnabod, eu hasesu a'u rheoli fel rhan o reolaeth prosiect.

Mae ystyried risg ar ddechrau prosiect yn fuddsoddiad amser da. Os yw risg yn codi yn ystod prosiect rhaid gweithredu i'w datrys bryd hynny, gan ychwanegu at y costau. Mae'n well adnabod a lle bo angen lleihau risg ar ddechrau prosiect yn hytrach na chael cynllun wrth gefn ar y sail y bydd pethau'n mynd o'i le, ond ni wyddom beth.

Yn y bôn mae'r broses asesu risg ar gyfer prosiect yr un fath a'r prosesau rheoli risg a ddisgrifir yn y ddogfen hon, dim ond bod y meini prawf asesu risg ariannol yn newid i adlewyrchu prosiectau.

Canllaw i reoli risg

Modelau Darparu Gwasanaeth Amgen

Dylid ystyried rheolaeth risg yn ystod datblygiad pob opsiwn i greu Model Darparu Gwasanaeth Amgen (sy'n cynnwys partneriaethau, gwaith ar y cyd, cwmnïau 'hyd braich' a threfniadau prynu gwasanaethau i mewn).

Mae'n bwysig adnabod ac ystyried yr holl risgiau posibl mor gynnar a phosib, a dylai rheolaeth risg ffurfio rhan sylfaenol o ddatblygiad, a wedi hynny rheolaeth pob model darparu gwasanaeth amgen.

Yn ei hanfod mae proses asesu risg ar gyfer sefydlu a rheoli modelau darparu gwasanaeth amgen yr un fath a'r prosesau rheoli risg a ddisgrifir yn y ddogfen hon. Mae'r Tîm Cynllunio Strategol yn y broses o datblygu pecyn cymorth am fodelau darparu gwasanaeth amgen, cysylltwch a timcynlluniostrategol@sirddinbych.gov.uk am fwy o wybodaeth.

Meini prawf asesu risg prosiectau

Graddio'r tebygolrwydd o ddigwyddiad

Sylwch mai dim ond ar gyfer sgorio risg prosiect y dylid defnyddio'r graddio hwn. Mae sgorio risgiau sefydliadol yn yr adran '[Sut mae sgorio risgiau](#)'.

Gradd	% siawns	Disgrifiad
A: Bron yn bendant	Dros 70%	Digwyddiad yn debygol o ddigwydd dan y rhan fwyaf o amgylchiadau
B: Tebygol	30% i 70%	Digwyddiad yn debygol o ddigwydd yn y rhan fwyaf o amgylchiadau
C: Posibl	10% i 30%	Bydd y digwyddiad yn digwydd o bosibl ar ryw adeg

Canllaw i reoli risg

Gradd	% siawns	Disgrifiad
D: Annhebygol	1% i 10%	Digwyddiad yn annhebygol a gallai ddigwydd ar ryw adeg
E: Prin	Llai na 1%	Digwyddiad yn brin a gall ddigwydd mewn amgylchiadau eithriadol yn unig

Graddio effaith digwyddiad

Cyfraddiad	Amser / cost / Amcanion	Perfformiad gwasanaeth	Enw da	Cost ariannol (£)
1: Uchel lawn	Cynnydd mwy na 50% mewn amser neu gost prosiect. Prosiect yn methu a diwallu amcanion neu gwmpas.	Methu a darparu gweithgarwch craidd. Peryglu amcanion strategol.	Niwed difrifol i ffydd gydag adferiad llawn yn amheus ac yn gostus.	Dros £5miliwn
2: Uchel	Cynnydd 20% i 50% mewn amser neu got prosiect. Effaith ar gwmpas neu amcanion prosiect yn annerbyniol i'r noddwr.	Amharu'n sylweddol ar weithgareddau craidd. Methu targedau allweddol.	Adennill ymddiriedaeth am gost sylweddol a rheoli sylw	£1miliwn i £5miliwn

Canllaw i reoli risg

Cyfraddiad	Amser / cost / Amcanion	Perfformiad gwasanaeth	Enw da	Cost ariannol (£)
3: Canolig	Cynnydd 5% i 20% mewn amser neu gost prosiect. Effaith fawr ar gwmpas neu amcanion y prosiect sydd angen cymeradwyaeth noddwr.	Amhariad i weithgarwch / cwsmeriaid craidd.	Adfer yr ymddiriedaeth yn gofyn am awdurdodiad cost y tu hwnt i gyllidebau presennol.	£350,000 i £1miliwn
4: Isel	Cynnydd llai na 5% mewn amser neu gost prosiect. Effaith fach ar gwmpas neu amcanion y prosiect.	Rhywfaint o amhariad i weithgarwch / cwsmeriaid.	Modd adfer ffydd am gost fechan gyda dyraniad adnoddau o fewn y gyllideb.	£50,000 i £350,000
5: Isel lawn	Cynnydd ansylweddol mewn amser neu gost prosiect. Prin y gellir sylwi'r effaith ar gwmpas neu amcanion y prosiect	Man wallau neu amhariadau.	Modd adfer ffydd gydag ychydig o ymdrech neu gost.	Llai na £50,000

Canllaw i reoli risg

Pa risgiau ddylwn i eu hystyried?

Dylid adnabod risg p'un ai yw'r risg o dan reolaeth uniongyrchol y cyngor neu beidio. Dylid nodi bod ochr gadarnhaol i risg (cyfle) na ddylid ei anghofio ac y gellir yn am lei weld fel cyfle y gellid bod wedi ei golli.

I sicrhau ymdriniaeth gyson ar draws y cyngor, defnyddiwn y fframwaith categorïau risg canlynol. Mae'r categorïau hyn yn canolbwyntio ar ffynhonnell y risg i'w defnyddio fel cyfres o sbardunau i ystyried senarios a fydd yn achosi canlyniadau a allai effeithio'r ddeilliannau penodol.

Gwleidyddol

Yn codi o'r sefyllfa gwleidyddol

- Newid i bolisi'r llywodraeth
- Cyfansoddiad gwleidyddol
- Cylchoedd etholiadol
- Strwythur gwneud penderfyniadau
- Camddefnyddio (e.e twyll, llygredd gwleidyddol)
- Rheoli enw da

Economaidd ac Ariannol

Yn codi o'r sefyllfa economaidd, a'r fframwaith cynllunio ariannol

- Trysorlys – buddsoddiadau, diwygiadau
- Darogan y galw
- Cystadleuaeth a'r effaith ar brisiau
- Y sefyllfa economaidd gyffredinol / ranbarthol

Canllaw i reoli risg

- Gwerth / cost asedau cyfalaf

Cymunedol

Demograffeg, tueddiadau cymdeithasol a chwrdd ag anghenion neu ddisgwyliadau cwsmeriaid

- Patrymau a phroffil preswyl
- Gofal cymdeithasol
- Adfywio
- Gofal cwsmer
- Ansawdd ymgynghori a'r gymuned

Technolegol

Yn codi o fedru delio a chyflymder newid, a'r sefyllfa dechnolegol

- Y gallu i ddelio a newid/datblygiadau technolegol
- Cyflwr pensaerniaeth
- Technoleg ddarfodedig
- Perfformiad presennol a dibynadwyedd
- Diogelwch a safonau
- Prosiect neu system allweddol yn methu

Deddfwriaethol / Rheoliadol

Yn codi o newidiadau deddfwriaethol presennol a phosib a/neu dor-deddfwriaeth, a gwybodaeth reoliadol y sefydliad

- Deddfwriaeth a rheoliadau newydd

Canllaw i reoli risg

- Delio a chyrff rheoleiddio
- Heriau cyfreithiol / adolygiadau barnwrol
- Pa mor ddigonol yw'r cymorth cyfreithiol

Amgylcheddol

Yn ymwneud a'r amgylchedd ffisegol

- Y math o amgylchedd (trefol, gwledig, cymysg)
- Defnydd o dir – tir llain las, safleoedd tir llwyd
- Materion gwaredu gwastraff ac ailgylchu
- Effaith argyfwng sifil (h.y. llifogydd)
- Problemau traffig, cynllunio a thrafnidiaeth
- Llygredd, allyriadau, sŵn
- Newid hinsawdd ac arbed ynni

Proffesiynol / Rheolaethol

Yr angen i fod yn rheolaethol a phroffesiynol gymwys

- Adolygiadau gan gymheiriaid e.e. IDeA, gwasanaethau ymgynghori
- Sefydlogrwydd y strwythur swyddogion
- Cymhwysedd a chapasiti
- Fframweithiau a phrosesau rheoli
- Trosiant, recriwtio a chadw staff
- Materion proffesiwn-benodol

Canllaw i reoli risg

Peryglon Corfforol ac Iechyd a Diogelwch

Peryglon corfforol yn gysylltiedig â phobl, tir, adeiladau, cerbydau a chyfarpar

- Iechyd, diogelwch a lles staff, partneriaid a'r gymuned
- Cadw cofnodion ar ddamweiniau a digwyddiadau
- Arferion cynnal a chadw
- Diogelwch staff, asedau, adeiladau a chyfarpar
- Natur a chyflwr y sylfaen asedau

Partneriaethau / Contractau

Partneriaethau, contractau a cydweithio

- Partneriaid allweddol – cyhoeddus, preifat a gwirfoddol
- Fframweithiau atebolrwydd a ffiniau partneriaethau
- Prosiectau mawr gyda chyd-fentrau
- Gwasanaethau a brynir i mewn
- Rheoli perthnasoedd
- Rheoli newid / strategaethau ymadael
- Parhad busnes
- Partneriaethau – rhwymedigaethau contractau

Canllaw i reoli risg

Sut ydw i'n disgrifio risg?

Mae disgrifio'r risg yn bwysig fel eich bod yn deall y risg yn llawn, ac i helpu i adnabod y camau sydd angen eu cymryd, rhaid hefyd nodi achos ac effaith pob risg. Gallai brawddegau arferol a ddefnyddir i wneud hyn gynnwys:

Disgrifiad

- Risg o ...
- Methu â ...
- ...yn methu
- Diffyg ...
- Colli ...
- Ansicrwydd o ran...
- Oedi gyda ...
- Ddim yn gallu ...
- Dim digon o ...
- Partneriaeth â...
- Datblygu...
- Cyfle i...
- Difrod i...

Achos

- ... o achos ...
- oherwydd...

Effaith

- ...yn arwain at
- ...yn creu...

Ar ôl adnabod a disgrifio'r risg, mae'n bwysig asesu'r pethau achosodd y risg, y canlyniadau / effaith posib a pha mor effeithiol y mae'n cael ei rheoli.

Canllaw i reoli risg

Sut ydw i'n sgorio risg?

Mae risg yn cael ei mesur o ran effaith a thebygolrwydd yn erbyn meini prawf asesu risg cytunedig. Mae'r meini prawf asesu risg a ddefnyddiwn yn Sir Ddinbych yn 'lled-feintiol' sy'n golygu eu bod yn gwneud mwy na sgorio risg yn uchel, yn ganolig neu'n isel. Mae'r meini prawf hyn yn ein helpu i fod yn fwy gwrthrychol wrth asesu ac i flaenoriaethu ac uwch gyfeirio risg yn fwy cyson. Mae'r blaenoriaethau hwn yn ein helpu i benderfynu ar beth ddylai ffocws ein hymdrechion rheoli risg fod.

Mae effaith risg yn cael ei fesur mewn pum prif fand, o isel iawn i uchel iawn, a thebygolrwydd risg o 'prin' i 'bron yn sicr'. Wrth asesu tebygolrwydd dylai hyn fod ar sail amserlen briodol, fel arfer dros gyfnod y Cynllun Gwasanaeth ond gellir ymestyn hyn yn unol â chynlluniau mwy hirdymor lle bo angen.

Graddio tebygolrwydd digwyddiad

Gradd	% siawns	Disgrifiad
A: Bron yn bendant	Dros 70%	Digwyddiad yn debygol o ddigwydd dan y rhan fwyaf o amgylchiadau
B: Tebygol	30% i 70%	Digwyddiad yn debygol o ddigwydd yn y rhan fwyaf o amgylchiadau
C: Posibl	10% i 30%	Bydd y digwyddiad yn digwydd o bosibl ar ryw adeg
D: Annhebygol	1% i 10%	Digwyddiad yn annhebygol a gallai ddigwydd ar ryw adeg
E: Prin	Llai na 1%	Digwyddiad yn brin a gall ddigwydd mewn amgylchiadau eithriadol yn unig

Canllaw i reoli risg

Amcangyfrif effaith y digwyddiad

Amcangyfrif	Amser / cost / amcanion	Perfformiad gwasanaeth	Enw da	Cost ariannol
1: Uchel iawn	Cynnydd mwy na 50% mewn amser neu gost prosiect. Prosiect yn methu a diwallu amcanion neu gwmpas.	Methu a darparu gweithgarwch craidd. Peryglu amcanion strategol.	Niwed difrifol i ffydd adferiad llawn yn amheus ac yn gostus.	Dros £5miliwn
2: Uchel	Cynnydd 20% i 50% mewn amser neu cost brosiect. Effaith ar gwmpas neu amcanion prosiect yn annerbyniol i'r noddwr.	Amharu'n sylweddol ar weithgareddau craidd. Methu targedau allweddol.	Adennill ymddiriedaeth am gost sylweddol a rheoli sylw	£1miliwn i £5miliwn
3: Canolig	Cynnydd 5% i 20% mewn amser neu gost prosiect. Effaith fawr ar gwmpas neu amcanion y prosiect sydd angen cymeradwyaeth noddwr.	Amhariad i weithgarwch / cwsmeriaid craidd	Adfer yr ymddiriedaeth yn gofyn am awdurdodiad cost y tu hwnt i gyllidebau presennol	£350,000 i £1miliwn

Canllaw i reoli risg

Amcangyfrif	Amser / cost / amcanion	Perfformiad gwasanaeth	Enw da	Cost ariannol
4: Isel	Cynnydd llai na 5% mewn amser neu gost prosiect. Effaith fach ar gwmpas neu amcanion y prosiect.	Rhywfaint o amhariad i weithgarwch / cwsmeriaid	Modd adfer ffydd am gost fechan gyda dyraniad adnoddau o fewn y gyllideb	£50,000 i £350,000
5: Isel iawn	Cynnydd ansylweddol mewn amser neu gost prosiect. Prin y gellir sylwi'r effaith ar gwmpas neu amcanion y prosiect	Man wallau neu amhariadau	Modd adfer ffydd gydag ychydig o ymdrech neu gost.	Llai na £50,000

Darperir nifer o wahanol ddisgrifiadau i'ch helpu i amcangyfrif effaith y risg – perfformiad gwasanaeth, enw da a chost ariannol. Pwrpas y gwahanol ddisgrifiadau yw ern ad yw'n hawdd o hyd amcangyfrif cost effaith risg, mae'n weithiau'n haws cymharu â datganiad ansoddol (e.e. 'aflonyddu ar weithgareddau craidd / cwsmeriaid').

Yn ogystal â datganiadau ansoddol, rhoddir rhai senarios tebygolrwydd enghreifftiol. Gellir hefyd ystyried y rhain yn nhermau pa mor aml y disgwylir iddynt ddigwydd lle mae 1% yn cyfateb i'r tebygolrwydd o 1 digwyddiad mewn 100 mlynedd, 10% yn 1 digwyddiad mewn 10 mlynedd, a 50% yn 1 digwyddiad mewn 2 flynedd ayyb.

Cofiwch mai canllaw yw'r rhain ac i sicrhau cysondeb – ni fwriedir iddynt fod yn ddisgrifiadau cysáct.

Mae angen ystyried tebygolrwydd ac effaith risg ar ôl gwerthuso pa mor effeithiol yw'r mesurau rheoli presennol. Mae mesurau rheoli presennol yn golygu mesurau sydd eisoes yn eu lle, nid rhai y bwriadwn eu rhoi yn ei lle. Am bob mesur rheoli sy'n cael ei adnabod

Canllaw i reoli risg

mae'n bwysig adolygu pa mor effeithiol y war gyfer rheoli'r risg a bod yr asesiad o risg weddilliol yn adlewyrchu hyn yn gywir.

Risg Gynhenid: Y risg y byddai gweithgaredd yn ei gyflwyno **heb fesurau rheoli** na chamau lliniaru eraill yn eu lle.

Risg Weddilliol: Y risg sy'n aros **ar ôl ystyried y mesurau rheoli**.

Pa gamau ddylwn i eu cymryd unwaith yr wyf yn gwybod beth yw'r sgôr?

Ar ôl adnabod y risg ac ystyried eich mesurau rheoli presennol, ac wedi rhoi sgôr i'ch risg, bydd angen i chi benderfynu a oes angen cymryd camau ychwanegol.

Fel rheol, lle mae'r risg yn **Uchel** neu **Gritigol**, bydd angen cymryd camau pellach.

Lle mae'r risg yn **Gymedrol**, dylid ystyried yn ofalus a oes angen cymryd camau pellach.

Lle mae'r risg yn **Isel**, fel rheol nid oes angen gwneud dim.

Fel arfer bydd opsiynau ar gyfer rheoli'r risg yn well ac mae'r rhain yn disgyn i'r categorïau canlynol:

Goddef: Mae hyn yn golygu derbyn y risg a'i heffeithiau. Gallai hyn gynnwys penderfynu cwrdd ag unrhyw golled pe bai'n digwydd, neu lle mae'r gost o reoli'r risg yn fwy na'r manteision.

Trin: Lleihau'r risg drwy ei gwneud yn llai tebygol o ddigwydd neu leihau ei heffaith pe bai'n digwydd. Gall hyn gynnwys hyfforddi, gwella gweithdrefnau, cyfarpar / systemau gwell neu newid polisi ayyb.

Trosglwyddo: Mae hyn yn golygu pasio'r risg, neu gost yr effaith, i rywun y tu allan i'r sefydliad. Gallai hyn gynnwys contractio'n allanol neu drefnu yswiriant i gwrdd a'r costau.

Terfynu: Dileu'r risg drwy ddod a'r gweithgaredd sy'n cyflwyno'r risg i ben.

Canllaw i reoli risg

Mae hi hefyd yn bwysig cymharu'r gwerthusiad o'r risg yn erbyn yr Awch am Risg cytunedig ar gyfer pob categori o risg.

Mae'r awch am risg yn nodi lefel y risg y mae'r cyngor yn barod i'w dderbyn, ei oddef neu if od yn agored iddo ar unrhyw un adeg. Bydd hyn yn amrywio yn dibynnu ar gategori'r risg. Mewn rhai meysydd bydd y Cyngor yn cymryd mwy o risgiau er mwyn cefnogi meddwl yn arloesol. Mewn meysydd eraill efallai y bydd y Cyngor yn cymryd llai o risg er mwyn sicrhau cydymffurfiad cyfreithiol er enghraifft.

Tra bydd y cyngor yn barnu na ellir goddef unrhyw risg critigol, rhagwelir y caiff pob risg arall ei rheoli yn unol a'r fframwaith awch am risg.

Fodd bynnag nid yw'r awch am risg yn disodli'r broses adrodd ac uwchgyfeirio a amlinellir isod. Caiff risg ei rheoli ar y lefel isaf a mwyaf priodol o fewn y sefydliad ac ni fydd yn cael ei uwchgyfeirio heblaw pan fo angen camau gweithredu sydd y tu allan i reolaeth y perchennog risg presennol.

Sut ydw i'n adrodd ac uwchgyfeirio risg?

Mae monitor risg yn weithgaredd rheoli arferol a dylai felly fod yn rhan annatod o gyfrifoldebau arferol rheolwyr llinell.

Mae'n bwysig sicrhau bod y risgiau eu hunain yn cael eu hadolygu'n ddigon aml mewn cyfarfodydd Cabinet, Uwch Dîm Rheoli, mewn grwpiau Herio Perfformiad Gwasanaethau a chyfarfodydd tîm y gwasanaethau unigol.

Disgwylir wedyn bod adroddiadau chwe misol yn cael eu cyflwyno i Aelodau yn y Pwyllgor Craffu Perfformiad, yn tynnu eu sylw at unrhyw risgiau allweddol a wynebwr gan y cyngor a sut y bwriedir eu rheoli, drwy gyflwyno'r Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Bydd pob risg i wasanaeth wedi cael eu cytuno a'u cymeradwyo gan y Pennaeth Gwasanaeth ac Aelod(au) Cabinet arweiniol perthnasol. Gwneir hyn drwy gyfarfodydd un-i-un rhwng y Pennaeth Gwasanaeth a'r Aelodau Arweiniol. Os yna ystyrir bod risg yn risg 'gorfforaethol', byddai angen cael trafodaeth rhwng y Pennaeth Gwasanaeth a'r Cyfarwyddwr perthnasol i uwchgyfeirio'r risg i lefel 'gorfforaethol' drwy'r Uwch Dîm Rheoli.

Canllaw i reoli risg

Bydd pob risg gorfforaethol yna'n cael ei chytuno a'i chymeradwyo gan Cabinet a Uwch Dîm Rheoli ac ei archwilio gan y Pwyllgor Craffu Perfformiad.

Defnyddir y meini prawf uwchgyfeirio uchod i ddisgrifio'r camau ymyrryd y mae angen i reolwyr eu cymryd, yn dibynnu pa mor ddifrifol yw'r risg. Pennir y meini prawf hyn ar lefel gorfforaethol ac ni fwriedir iddynt awgrymu nad yw risg gymedrol (ar lefel gorfforaethol) yn bwysig i wasanaeth penodol (ar lefel gwasanaeth) ac y gallai fod angen cymryd camau neu fonitro pellach ar y lefel gwasanaeth hwnnw:

Sgôr y risg	Gerwindeb y Risg	Meini prawf cynnydd
C5, D4, D5, E4, E5	Bychan	Gellir rheoli'r risg yn hawdd yn lleol – nid oes angen cynnwys rheolwyr
A5, B4, B5, C3, C4, D3, E2, E3	Cymedrol	Gellir ymdopi a'r risg lefel gwasanaeth – efallai y bydd angen hysbysu uwch reolwyr a'r Uwch Dîm Rheoli
A3, A4, B3, C2, D1, D2, E1	Mawr	Ymyrraeth gan yr Uwch Dîm Rheoli gyda'r Cabinet
A1, A2, B1, B2, C1	Critigol	Ymyrraeth sylweddol gan yr Uwch Dîm Rheoli a'r Cabinet

Lle'r ydw i'n cofnodi risg?

Yn Sir Ddinbych rydym yn defnyddio [system storio cwmwl o'r enw Verto](#) i helpu i gofnodi a monitor pob risg i wasanaethau a phrosiectau.

Cynghorir gwasanaethau i fonitro eu Cofrestr Risg bob 6 mis a bod swyddogion y gwasanaethau'n helpu i gasglu a chofnodi gwybodaeth am risg yn Verto.

Canllaw i reoli risg

Beth y mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn ei golygu ar gyfer rheoli risg?

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r cyngor feddwl mwy am y tymor hir, sut i weithio'n well gyda phobl a chymunedau a gyda'i gilydd, ceisio atal problemau ac edrych ar bethau'n fwy cyd-gysylltiedig a'i bartneriaid.

Rhaid deall pob penderfyniad a wneir gan y cyngor yng nghyd-destun yr Egwyddor o Ddatblygu Cynaliadwy; h.y. ydy anghenion y presennol yn cael eu cwrdd heb amharu ar allu cenedlaethau'r dyfodol i gwrdd a'u hanghenion hwy?

Mae pum peth y mae angen i ni eu hystyried er mwyn gallu dangos ein bod wedi cymhwyso'r Egwyddor o Ddatblygu Cynaliadwy (Meddwl yn Hirdymor, Atal, Integreiddio, Cydweithredu a Chynnwys).

Bydd risgiau hirdymor yn effeithio nid yn unig ar ddarparu gwasanaethau ond hefyd ar y cymunedau yr ydych yn eu galluogi i wella. Felly mae'n bwysig eich bod yn defnyddio'r pum ffordd yma o weithio, a'r nodau llesiant yn y Ddeddf, i asesu pa risgiau y byddwch efallai'n eu hwynebu yn y tymor byr, canolig a hir. Byddwch yna'n gallu cymryd y camau angenrheidiol i sicrhau eu bod yn cael eu rheoli, yn awr ac yn y dyfodol.

Am fwy o wybodaeth, edrychwch ar y [Canllaw Hanfodion](#) ar-lein yn [Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru](#).

Canllaw i reoli risg

Rhywbeth i bawb

Rydym i gyd yn disgwyl:

- I'r cyngor ddarparu gwasanaethau i safon uchel a sicrhau bod risgiau'n cael eu rheoli'n effeithiol
- I ddyletswyddau deddfwriaethol gael eu cwrdd
- Cael mynediad ar y wybodaeth a'r data diweddaraf sy'n dweud wrthym sut y mae'r cyngor yn rheoli risg
- I rywun wrando arnom a gweithredu ar ein pryderon.

Mae gennym i gyd gyfrifoldeb i hyrwyddo:

- Cyfathrebu ac ymgysylltu
- Yr Iaith Gymraeg
- Mynediad at wasanaethau a pharch at bobl eraill gan gofio am y naw nodwedd a warchodir a phobl sydd mewn tloidi
- Yr egwyddor o Ddatblygu Cynaliadwy a'r pum dull llywodraethu.

Sut ydyn ni'n gwneud hyn?

Gyda'n gilydd mae gennym i gyd rol i'w chwarae o ran sicrhau bod y disgwyliadau hyn yn cael eu diwallu. Gwnawn hyn yn naturiol drwy ryngweithio a'n gilydd a gyda'r cyngor. I ddarllen y cyfraniad y gallwch ei wneud fel unigolyn, darllenwch drwy'r rolau isod.

Canllaw i reoli risg

Aelodau'r cyhoedd

Fel aelod o'r cyhoedd rwyf yn disgwyl:

- Gwasanaethau o ansawdd da, wedi eu cynllunio'n dda ac sy'n cwrdd a f'anghenion
- Mynediad at y wybodaeth a'r data diweddaraf sy'n hawdd ei ddeall

Rwyd yn gyfrifol am:

- Herio sut y mae'r cyngor yn rheoli risg a rhoi gwybod iddynt beth y medrant ei wneud yn well. Gadewch i ni wybod eich meddyliau trwy [ein gwefan](#).

Sut ydw i'n gwneud hyn?

- Mae ein [Adroddiad Perfformiad Blynyddol](#) yn nodi ein perfformiad presennol a sut ydyn ni'n rheoli risg
- Mae cyfarfodydd y Cyngor, y Cabinet a'r Pwyllgor Craffu'n rhai cyhoeddus ac mae croeso i chi ddod iddynt. Gallwch hefyd weld rhai cyfarfodydd ar-lein drwy [weddarllediadau Cyngor Sir Ddinbych](#)

Canllaw i reoli risg

Aelodau Etholedig

Fel aelod etholedig rwyf yn disgwyl:

- Derbyn gwybodaeth, cyngor a chymorth dibynadwy gan swyddogion y cyngor i fy helpu i wneud penderfyniadau a chyflawni fy rôl
- Cael fy niweddarau ar y materion a'r risgiau sy'n effeithio ar fy ward

Rwyf yn gyfrifol am:

- Herio sut y mae'r cyngor yn rheoli risg a cheisio gwella hynny lle bo hynny'n bosib
- Deall y risgiau corfforaethol sy'n wynebu'r cyngor a bod yn ymwybodol o sut y mae'r risgiau hyn yn cael eu rheoli
- Sicrhau bod unrhyw risgiau cysylltiedig wedi cael eu hystyried wrth graffu penderfyniadau
- Tynnu sylw at risgiau na chawsant eu hadnabod yn barod

Sut ydw i'n gwneud hyn?

- Drwy gymryd rhan mewn cyfarfodydd a chynrychioli llais y dinesydd
- Drwy godi materion / pryderon gyda'r rheolwyr perthnasol
- Drwy darllen a chraffu'r wybodaeth sydd ar gael yn y [system Verto](#) i helpu i oleuo penderfyniadau a chanfod ffyrdd o wneud gwelliannau

Canllaw i reoli risg

Aelodau Cabinet

Fel Aelod o'r Cabinet rwyf yn disgwyl:

- Derbyn gwybodaeth gywir ac amserol am risg i help i oleuo penderfyniadau a chanfod beth sydd angen ei wella

Rwyf yn gyfrifol am:

- Fonitro, bob chwarter ar y cyd a'r Penaethiaid Gwasanaeth, ddarpariaeth cynlluniau gwasanaeth a bod Cofrestr Risg Gwasanaeth yn cael eu rheoli
- Monitro a gwthio'r gwaith o ddarparu ein blaenoriaethau corfforaethol ymlaen
- Monitro a rheoli risgiau yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Ydw i wedi:

- Cwrdd a'r Pennaeth Gwasanaeth sy'n berthnasol i fy mhortffolio i roi mewnbwn a chytuno ar gynnwys y Cynllun Gwasanaeth a'r Gofrestr Risg?
- Adolygu'r wybodaeth am unrhyw risg i'r cyngor ac i'r gwasanaethau yr wyf yn eu cynrychioli, pob chwarter?
- Adolygu awch y cyngor am risg yn flynyddol?

Canllaw i reoli risg

Aelodau Craffu

Fel Aelod Craffu rwyf yn disgwyl:

- Derbyn gwybodaeth gywir ac amserol am risg i helpu i oleuo penderfyniadau a chanfod beth sydd angen ei wella.

Rwyf yn gyfrifol am:

- Graffu ar sut y mae cynlluniau gwasanaeth yn cael eu darparu a Chofrestri Risg Gwasanaeth yn cael eu rheoli
- Craffu ar sut y mae'r cyngor yn cyflawni ei flaenoriaethau
- Craffu ar sut y mae'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn cael ei rheoli

Ydw i wedi:

- Adolygu'r wybodaeth am unrhyw risg i'r cyngor ac i'r gwasanaethau yn aml ac yn gyson?

Canllaw i reoli risg

Aelodau Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio

Fel Aelod o'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio rwyf yn disgwyl:

- Derbyn sicrwydd bod ein prosesau rheoli risg yn gadarn ac yn cael eu cymhwyso'n gyson ar draws y cyngor

Fwyf yn gyfrifol am:

- Adolygu a chymeradwyo'r Polisi a'r Canllawiau ar Reoli Risg
- Monitro bod ein prosesau rheoli risg yn cael eu cymhwyso'n briodol.

Ydw i wedi:

- Adolygu'r wybodaeth risg yn y [system Verto?](#)

Canllaw i reoli risg

Aelodau Staff

Fel aelod o staff rwyf yn disgwyl:

- Deall beth yw blaenoriaethau'r cyngor a'r cyfraniad y mae fy ngwaith yn ei wneud tuag atynt
- Bod adnoddau a systemau yn eu lle i gefnogi'r gwaith o ddatblygu, cyfathrebu a monitor ein gwybodaeth am risg, gan fy helpu i ddeall sut y mae'r cyngor a'i wasanaethau'n rheoli risg

Rwyf yn gyfrifol am:

- Gefnogi'r gwaith o ddarparu'r Cynllun Gwasanaeth
- Gwellu gwasanaethau
- Lliniaru unrhyw risgiau posib, lle bo'n briodol

Sut ydw i'n gwneud hyn?

- Drwy ofyn cwestiynau, cyfrannu syniadau a herio'r ffordd yr ydyn ni'n gwneud pethau
- Drwy godi unrhyw risg neu bryder gyda rheolwyr
- Drwy gymryd rhan yn y broses Cynllunio Gwasanaeth a chyfrannu mewnbyn i'r Cynllun Gwasanaeth
- Drwy aros ar y blaen gyda phrosesau rheoli risg y cyngor
- Drwy ddiweddarau, mewn ffordd onest a hawdd ei deall, ar gynnydd fy ngwaith ac unrhyw broblemau yr wyf yn eu cael

Canllaw i reoli risg

Prif Weithredwr / Cyfarwyddwr Corfforaethol

Fel y Prif Weithredwr / Cyfarwyddwr Corfforaethol rwyf yn disgwyl:

- I staff fod yn rhan o'n proses rheoli risg a deall beth yw eu cyfraniad.

Rwyf yn gyfrifol am:

- Sicrhau bod y prosesau rheoli risg yn aros yn addas i'r pwrpas ac yn cael eu gweithredu'n effeithiol
- Hyrwyddo diwylliant o reoli risg o fewn y cyngor
- Monitro'r Gofrestr Risg Gorfforaethol
- Diweddarau aelodau etholedig yn barhaus ar faterion sy'n berthnasol iddynt
- Adolygu risgiau gwasanaeth gyda'r Penaethiaid Gwasanaeth mewn cyfarfodydd 1 i 1 rheolaidd

Ydw i wedi:

- Rhoi mewnbwn i'r Cynlluniai Gwasanaeth a'r Cofrestri Risg?
- Adolygu'r data ar risg gyda'r Penaethiaid Gwasanaeth, yn chwarterol a leiaf?
- Adolygu awch y cyngor am risg ar sail flynyddol?
- Rhoi mewnbwn parhaus i Asesiad o Anghenion y cyngor a defnyddio'r wybodaeth a gasglwyd i helpu i gynllunio a darparu gwasanaethau a rheoli risg i wasanaethau?

Canllaw i reoli risg

Penaethiaid Gwasanaeth

Fel Pennaeth Gwasanaeth rwyf yn disgwyl:

- Derbyn arweiniad ar reoli risg gan Gyfarwyddwyr Corfforaethol. Aelodau Cabinet a'r Tîm Perfformiad a Chynllunio Strategol
- I aelodau Craffu a staff hefyd gyfrannu at ddatblygu a darparu'r gwasanaeth, gan gynnwys rheoli risg

Rwyf yn gyfrifol am:

- Gadw llygad ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol
- Rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i aelodau etholedig am faterion sy'n berthnasol iddyn nhw
- Datblygu, cyfathrebu a darparu'r Cynllun Gwasanaeth, a'r risgiau iddo, gyda rhanddeiliaid allweddol gan gynnwys diweddarau aelodau etholedig yn rheolaidd ar faterion sy'n berthnasol iddynt
- Rheoli risgiau i'r gwasanaeth, gyda mewnbwn gan staff, a sicrhau bod risgiau'n cael eu huwchgyfeirio lle bo angen
- Sicrhau bod y broses rheoli risg yn dal i fod yn addas i'r pwrpas ac yn cael ei rhoi ar waith yn effeithiol, hyrwyddo diwylliant o reolaeth risg o fewn y cyngor

Ydw i wedi:

- Ymgynghori ac ymgysylltu a rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys rheolwyr, staff ac Aelodau Cabinet Arweiniol?
- Ystyried anghenion y cwsmer a rhoi sylw i unrhyw ddyletswyddau deddfwriaethol a allai fod yn berthnasol?
- Ystyried goblygiadau cynlluniau ac unrhyw risgiau posib?
- Adolygu'r data ar risg pob chwarter gyda fy Aelod(au) Cabinet a'm tîm rheoli ac adnabod cyfleoedd i wella?
- Adolygu awch y cyngor am risg yn flynyddol?

Canllaw i reoli risg

- Cyfathrebu negeseuon allweddol i staff (da a drwg)?
- Rhoi mewnbwn i Asesiad o Anghenion y cyngor a defnyddio'r wybodaeth a gasglwyd i helpu i gynllunio a darparu gwasanaethau a rheoli risg i wasanaethau?

Rheolwyr Canol

Fel Rheolwr Canol rwyf yn disgwyl:

- Derbyn cyfarwyddyd clir gan y Cyngor a'i uwch-arweinwyr
- I staff fod yn cyfrannu at ddarparu'r Cynllun Gwasanaeth, yn ymwybodol o'r gofrestr risg ar gyfer y gwasanaeth ac yn deall eu cyfraniad at ddarparu'r gwasanaeth yn llwyddiannus

Rwyf yn gyfrifol:

- Helpu'r Penaethiaid Gwasanaeth i gyfathrebu gweledigaeth strategol y cyngor a chynnwys staff mewn datblygu a darparu'r Cynllun Gwasanaeth a'r risgiau iddo, gan gynnwys diweddarau aelodau etholedig ar faterion sy'n berthnasol iddynt
- Sicrhau bod staff yn cyfranogi ac ymrwymo i'r gwaith yn y Cynllun Gwasanaeth
- Cefnogi'r Pennaeth Gwasanaeth i fonitro cofrestr risg y gwasanaeth, a gweithio ag aelodau o'r tîm
- Adnabod unrhyw risg bosib i ddarparu'r gwasanaeth a thrafod â'r Pennaeth Gwasanaeth

Ydw i wedi:

- Ymgynghori ac ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol yn ystod datblygu'r Cynllun Gwasanaeth a'r Gofrestr Risg?
- Rhoi sylw i unrhyw ddyletswyddau deddfwriaethol newydd?
- Gwerthuso goblygiadau'r cynllun a'r risgiau posib?
- Gosod disgwyliadau realistig ar gyfer prosiectau / gweithgareddau?
- Adolygu'r data ar risg yn chwarterol er mwyn goleuo gwelliannau i'r gwasanaeth?

Canllaw i reoli risg

- Cyfathrebu negeseuon allweddol i staff (da a drwg)?
- Rhoi mewnbwn parhaus i Asesiad o Anghenion y cyngor a defnyddio'r wybodaeth a gasglwyd i helpu i gynllunio a darparu a gwasanaethau a rheoli risg i wasanaethau?

Swyddogion Perfformiad mewn gwasanaeth

Fel Swyddog Perfformiad Arweiniol rwyf yn disgwyl:

- Bod gennyf ddealltwriaeth glir o brosesau rheoli risg y cyngor
- Bod yn Cynlluniau Gwasanaeth a'r Cofrestr Risg yn derbyn mewnbwn a herio parhaus gan randdeiliaid gan gynnwys y Cyfarwyddw(y)r Corfforaethol, Aelod(au) Cabinet Arweiniol, Aelodau Craffu Cysylltiol, staff a'r cyhoedd

Rwyf yn gyfrifol am:

- Cefnogi'r Pennaeth Gwasanaeth i gwblhau a chyfathrebu Cynllun Gwasanaeth, a Chofrestr Risg, clir a hawdd eu dilyn (erbyn 31 Mawrth), gan sicrhau bod y bobl iawn yn cael eu cynnwys a bod staff yn deall eu hymrwymadau
- Diweddarau'r Cynllun Gwasanaeth a'r Cofrestr Risg yn barhaus (mae'r rhain yn ddogfennau byw a dylid eu diweddarau'n dilyn unrhyw weithgaredd / datblygiad newydd yn ystod y flwyddyn)
- Sicrhau bod y wybodaeth gywir a hawdd ei deall ddiweddaraf am risg yn cael ei chofnodi yn y [system Verto](#) o fewn un mis i ddiwedd y chwarter. Dylai unrhyw sylwadau a wneir ddefnyddio Cymraeg neu Saesneg clir gan osgoi acronymau

Ydw i wedi:

- Ymgynghori gyda, a chynnwys y Swyddog Perfformiad a Chynllunio Strategol perthnasol i sicrhau bod eich dull yn gyson ac nad yw'n gwrthdaro a gwaith a wneir mewn mannau eraill?
- Sicrhau bod anghenion y cwsmer wedi eu hystyried, ynghyd ag unrhyw ddyletswyddau deddfwriaethol perthnasol?
- Dadansoddi goblygiadau'r cynllun gwasanaeth a'r risgiau posib?

Canllaw i reoli risg

- Defnyddio y [system Verto](#) i helpu i gasglu manylion y Cynllun Gwasanaeth ynghyd, a chynnal y Gofrestr Risg Gwasanaeth?

Swyddogion Perfformiad a Chynllunio Strategol

Fel Swyddog Perfformiad a Chynllunio Strategol rwyf yn disgwyl:

- O gofrestri risg gwasanaeth gael eu cynnal a'u diweddarau
- I ddiweddariadau cywir a chwarterol gael eu cyflwyno o fewn un mis i ddiwedd chwarter, gyda sylwadau clir a dealladwy lle bo hynny'n briodol
- I faterion gael eu herio gan randdeiliaid, yn enwedig gan y Cabinet, Craffu a'r cyhoedd

Rwyf yn gyfrifol am:

- Cynnal cyflawnder a chywirdeb y broses o gasglu, monitor ac adrodd data yn y cyngor
- Cefnogi gwasanaethau i gynllunio a rheoli risg i'w gwasanaeth gan sicrhau dull cyson a rhoi sylw dyledus i ystyriaethau pwysig fel y Ddeddf Cydraddoldeb, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, ymrwymadau partneriaeth ac ymrwymadau eraill gan y cyngor
- Cynhyrchu gwybodaeth ac adroddiadau cywir fel sy'n ofynnol gan Uwch Arweinwyr, y Cyngor, y Cabinet, Craffu, a'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio.

Ydw i wedi:

- Monitro diweddariadau risg chwarterol gan y gwasanaethau?
- Cefnogi gwasanaethau i fonitro risg yn barhaus fel bo angen?
- Cynnal cyswllt a gwasanaethau ac uwch reolwyr i sicrhau y caiff risgiau eu cofnodi a'u huwchgyfeirio'n briodol fel bo angen?

Canllaw i reoli risg

Atodiad 1: Ein dynesiad i Awch am Risg

Mae datganiad awch am risg Cyngor Sir Ddinbych, wedi ei adolygu yn Medi 2020, yn nodi ymagwedd Cyngor Sir Ddinbych tuag at gymryd risgiau drwy ddiffinio ei drothwyon awch am risg. Mae'n ddatganiad a fydd yn cael ei adolygu a'i newid yn flynyddol fel bod unrhyw newidiadau i strategaethau nwy amcanion y sefydliad neu newidiadau i strategaethau neu amcanion y sefydliad neu newidiadau o ran ei allu i reoli risg yn cael eu hadlewyrchu'n gywir. Bydd y wybodaeth yn cael ei lledaenu ledled y Cyngor er mewn hyrwyddo rheolaeth risg rymus a sicrhau y caiff risgiau eu hadnabod a'u rheoli'n gywir ac yn effeithiol.

Awch am Risg yw lefel y risg yr ydym yn barod i'w oddef neu i'w dderbyn wrth geisio cyflawni ein hamcanion hirdymor, strategol. Ein nod yw ystyried yr holl opsiynau er mewn ymateb yn briodol i risg a gwneud penderfyniadau gwybodus a fydd yn arwain at ddarpariaeth gwasanaeth llwyddiannus ar yr un pryd a darparu lefel dderbyniol o werth am arian.

Mae derbyn risg yn amodol ar sicrhau y deallir yn llwyr bob mantais a risg posibl a bod camau priodol i lliniaru'r risg wedi eu sefydlu cyn y gwneir unrhyw benderfyniadau. Rydym yn cydnabod y bydd yr awch am risg yn amrywio yn ôl y gweithgaredd dan sylw ac y bydd felly wahanol lefelau o awch a goddefgarwch.

Nid yw awch am risg yn disodli'r broses uwchgyfeirio a nodir yn y polisi rheoli risg. Mae risgiau'n dal i gael eu rheoli ar y lefel isaf a mwyaf priodol o fewn y sefydliad ac ni fyddant yn cael eu huwchgyfeirio heblaw pan fo angen cymryd camau sydd y tu all i reolaeth y perchennog risg presennol.

Caiff awch y cyngor am risg ar draws ei weithgareddau ei ddsbarthu yn ol y raddfa ganlynol, sy'n deillio o Llyfr Oren Llywodraeth DU ar Rheoli Risg.

Dosbarthiad a Disgrifiad:

Gwrthdroi yw osgoi risg ac ansicrwydd. Felly nid ydym yn barod i oddef unrhyw risg o fewn y dosbarthiad parodrwydd hwn.

Canllaw i reoli risg

- Minimalaidd yw'r dewis am opsiynau hynod ddiogel sydd â lefel isel o risg gynhenid ac sydd â'r potensial am wobwr gyfyngedig yn unig. Yn y dosbarthiad hwn, rydym yn barod i dderbyn **mân** risgiau yn unig.
- Gofalus yw'r dewis am opsiynau diogel sydd â graddfa ganolig o risg gynhenid ac a allai fod â rhywfaint o botensial am wobrau. O ran ein sgôr amlygiad i risg, byddem felly yn derbyn risg **fach** neu **gymedrol**.
- Agored yw'r parodrwydd i ystyried yr holl opsiynau dosbarthu a dewis un sy'n fwyaf tebygol o arwain at gyflawni'n llwyddiannus gyda lefel dderbyniol o wobwr (a gwerth am arian). O fewn hyn, byddwn yn derbyn **mân risgiau**, **risgiau cymedrol** a **risgiau mawr**.
- Newynog yw'r awydd i fod yn arloesol a dewis opsiynau sy'n cynnig gwobrau busnes a allai fod yn uwch er gwaethaf mwy o risg gynhenid. Derbynnir pob amlygiad risg yn y dosbarthiad hwn - **mân**, **cymedrol**, **mawr** a **chritigol**.

Datganiad Awch am Risg Cyngor Sir Ddinbych

- **Enw Da a Hygrededd (risgiau cysylltiedig a ffydd / hyder pobl yn y cyngor)** – Ystyrir ei bod yn hollbwysig bod y Cyngor yn diogelu ei enw da. Fodd bynnag mae'r cyngor yn barod i dderbyn **awch am risg agored** wrth ymgymryd ag unrhyw un o'i weithgareddau a allai beryglu ei enw da ond dim ond os yw'n hyderus y bydd y canlyniad tebygol yn llwyddiannus.
- **Darpariaeth Weithredol a Darpariaeth Polisiâu (risgiau sy'n canolbwyntio ar nodau hirdymor a'r gwasanaethau y mae ein cwsmeriaid yn eu derbyn)** – Mae'r amgylchedd y mae'r cyngor yn gweithio ynddo'n newid yn gyson drwy ei weithrediadau mewnol, y gwasanaethau y mae'n eu darparu a'r amgylchedd allanol. Mae'r cyngor yn anelu at fod yn awdurdod lleol arweiniol yng Ngogledd Cymru ac i fod yn arloesol ac yn flaengar. Mae'r cyngor felly yn barod i dderbyn **awch am risg agored**.
- **Ariannol (risgiau am golled ariannol a gwerth am arian)** – Mae'r cyngor yn anelu at gynnal ei hyfywedd ariannol hirdymor a'i wytnwch ariannol cyffredinol wrth anelu at wireddu ei amcanion strategol ac ariannol. Er y manylir ar yr ymagwedd tuag at risg mewn sawl dogfen allweddol, megis y Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'r

Canllaw i reoli risg

Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a gymeradwyir yn flynyddol, mae'r pwyntiau allweddol canlynol yn bwysig:

- Mae'n ofynnol i'r cyngor osod cyllideb refeniw fantoledig hollgynhwysfawr erbyn dechrau mis Mawrth bob blwyddyn ac mae'n rhaid i'r Penaethiaid Gwasanaeth wedyn gadw gwariant net o fewn cyfansymiau cymeradwy'r gwasanaeth. Yn ymarferol mae'r cyngor yn ceisio rhoi cyllideb fantoledig gerbron y Cabinet a'r Cyngor er cymeradwyaeth ym mis Ionawr, a gosod Treth y Cyngor ym mis Chwefror, ymhell cyn y terfyn amser statudol.
- Yn unol a'i strategaeth cronfeydd wrth gefn, isafswm balans cronfeydd wrth gefn y Gronfa Gyffredinol fydd 2.5% o'r gyllideb net neu £5m, pa un bynnag yw'r mwyaf
- Mae Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor yn nodi mewn manylder ymagwedd y cyngor tuag at risg cysylltiedig a benthyg a buddsoddi, sydd wedi'i grynhoi isod:
  - a. Mae Cod y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA) ac arweiniad Llywodraeth Cymru yn gofyn bod yr Awdurdod yn buddsoddi ei arian yn ddarvoudus, ac i dalu sylw i ddiogelwch a hylifedd cyn chwilio am y gyfradd uchaf o enillion. Amcan yr awdurdod wrth fuddsoddi arian yw ceisio cydbwysedd priodol rhwng risg ac enillion, gan leihau'r risg o golledion o fethdaliadau a'r risg o dderbyn incwm annerbyniol o isel o fuddsoddiad
  - b. Mae'r cyngor yn monitor ei sefyllfa arian parod a'i lefelau cyfraddau llog yn ddyddiol er mwyn sicrhau bod unrhyw fenthycyca hirdymor ychwanegol yn cael ei gymryd gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus ar yr amser gorau i sicrhau bod ymrwymïadau cyfalaf cyfredol wedi'u noddi'n llawn

Mae'r cyngor felly'n barod i dderbyn **Awch Gwyliadwrus am Risg** mewn perthynas a rheolaeth y trysorlys. Fodd bynnag, mewn perthynas a phrosiectau, mae'r Cyngor yn barod i dderbyn Awch Agored am Risg. Mae'r gwahaniaeth hwn yn adlewyrchu'r risgiau a'r gwobrau sy'n gynhenid yn llawer o'r prosiectau mawr.

Canllaw i reoli risg

Cydymffurfiaeth a Rheoliadau (risgiau yn ymwneud a'r gyfraith, rheoliadau a chanllawiau): Mae'r cyngor yn cydnabod yr angen i roi pwyslais mawr ar gydymffurfiaeth, rheoliad a diogelu'r cyhoedd ac mae ganddo **Awch Gwylidwrus am Risg** o safbwynt toriadau i statud, rheoliadau, safonau proffesiynol, moeseg, llwgrwobrwyath a thwyll.

Pobl (Gweithlu): Mae'r cyngor yn cydnabod bod ei weithwyr yn hollbwysig o ran cyflawniad ei amcanion a bod cefnogi a datblygu staff yn allweddol o ran gwneud y cyngor yn fan gwaith sy'n ysbrydoli gan arwain at berfformiad da. Mae'n rhoi pwysigrwydd ar gydraddoldeb ac amrywiaeth, urddas a pharch ac ar les a diogelwch staff. Felly mae gan y cyngor **Awch Minimalaidd am Risg** o ran unrhyw wyriad oddi wrth ei delerau ac amodau, ond mae ganddo **Awch Gwylidwrus am Risg** o ran dysgu a datblygu, lle gellid ystyried ymdriniaethau ag ychydig mwy o risg ynghlwm a nhw.

Fframwaith Awch am Risg

Yn defnyddio'r dosbarthiad awch am risg wedi ei amlinellu yn gynharach yn y ddogfen, mae'r canlyniadau o risg ac esiamplau ymddygiad wrth gymryd penderfyniadau fel a ganlyn:

- Enw da a Hygrededd
  - Osgoi – dim goddefiant tuag at gymryd risgiau os oes unrhyw siawns y byddant yn arwain at sgil-ffeithiau negyddol i'r cyngor (yn lleol neu yn ehangach)
  - Minimalaidd – Goddefiant tuag at gymryd risgiau yn gyfyngedig i'r digwyddiadau hynny lle byddai sgil-ffeithiau i'r cyngor yn hynod o annhebygol
  - Gwylidwrus – Ystyried gweithgareddau a allent arwain at fan graffu a sgil-ffeithiau o ran enw da ond dim ond lle gellir cymryd camau i leihau'r posibilrwydd o fod yn agored i lefel annerbyniol
  - Agored – Yn teimlo'n gyfforddus i gymryd risgiau a allent beryglu'r cyngor, ond dim ond ble cymerwyd camau rhagweithiol i reoli perthnasoedd cymunedol a sylw yn y cyfryngau

Canllaw i reoli risg

- Awchus – Yn awyddus i wneud penderfyniadau sy'n debygol o arwain at graffu sylweddol neu genedlaethol ar y cyngor, gyda sgil-ffaith ar enw da lle ystyrir y byddai'r manteision yn sylweddol
- Darpariaeth weithredol a Darpariaeth polisi
  - Osgoi – Anelu at gynnal neu ddiogelu yn hytrach na chreu ac arloesi. Rheolaethau rheoli a goruchwylio yn flaenoriaeth. Osgoi systemau / datblygiadau technolegol yn gyffredinol
  - Minimalaidd – Osgoi systemau / datblygiadau newydd oni bai bod hynny'n hanfodol. Yr awdurdod i wneud penderfyniadau gan uwch reolwyr yn unig. Dim ond datblygiadau hanfodol i systemau / technoleg yn cael ei hystyried
  - Gwylidwrus – Tueddiad i gadw at y drefn sydd ohoni, osgoi pethau newydd yn gyffredinol, oni bai bod arloesi'n angenrheidiol. Yr awdurdod i wneud penderfyniadau gan uwch reolwyr yn unig yn gyffredinol. Datblygiadau i systemau / technolegol yn gyfyngedig i welliannu i ddiogelu'r gweithrediadau cyfredol
  - Agored – Cefnodi arloesi lle rhagwelir gwelliannau mesuradwy. Systemau / datblygiadau technolegol yn cael eu hystyried. Cyfrifoldeb dros benderfyniadau nad ydynt yn gritigol yn cael eu datganoli
  - Awchus – Arloesi'n cael ei groesawu. Dymuniad i newid pethau a herio ffyrdd arferol o weithio. Technolegau newydd yn cael eu hystyried alluogwr darpariaeth gwasanaeth hollbwysig. Lefelau uchel o awdurdod datganoledig – rheoli drwy ymddiriedaeth yn hytrach na rheolaeth dynn.
- Ariannol / Gwerth am Arian (GaA)
  - Osgoi – Osgoi colledion ariannol yn amcan allweddol. Dim ond yn barod i dderbyn yr opsiwn cost isaf / mwyaf diogel
  - Minimalaidd – Dim ond yn barod i dderbyn y posibilrwydd o golledion ariannol cyfyngedig iawn os nad oes unrhyw fodd o gwbl i osgoi hynny. GaA yw'r pryder mwyaf
  - Gwylidwrus – Yn barod i dderbyn y posibilrwydd o golledion ariannol cyfyngedig. GaA yw'r pryder mwyaf o hyd ond hefyd yn barod i ystyried y manteision ehangach
  - Agored – Yn barod i fuddsoddi lle byddai mantais fawr a lle gellid rheoli'r perygl o golled ariannol i lefel y gellir ei oddef. Gwerth a manteision wedi eu

Canllaw i reoli risg

hystyried (nid dim ond y pris rhataf). Clustnodi adnoddau er mwyn manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd posibl

- Awchus – Yn barod i fuddsoddi er mwyn cael y mantais fwyaf a derbyn y posibilrwydd o golled ariannol (er y gallai mesurau rheoli fod yn eu lle)
- Cydymffurfiaeth – cyfreithiol / rheolaethol
  - Osgoi – ‘Chwarae’n ddiogel’ heb wyro oddi wrth y gofynion cyfreithiol na rheolaethol. Osgoi unrhyw beth y gellid ei herio
  - Minimalaidd – Ystyried dim ond gweithgareddau a fydd yn gwyro dim ond ychydig iawn oddi wrth y disgwyliadau o ran cydymffurfiaeth
  - Gwyliadwrus – Dim ond yn barod mentro pan fo perygl o gael eu herio yn isel iawn
  - Agored – Rhywfaint o awch i wyro lle disgwylir her, ond dim ond os ydym yn debygol o fod ar ein hennill a’r enillion yn gorbwyso unrhyw ganlyniadau niweidiol
  - Awchus – Y siawns o golli yn uchel a’r canlyniadau’n ddifrifol ond ennill yn cael ei weld fel buddugoliaeth fawr
- Pobl (Gweithlu)
  - Osgoi – Dim ymdriniaethau trawsnewidiol yn cael eu hystyried, Cadw’r drefn sydd ohoni’n cael ei ystyried yn flaenoriaeth. Rheolaeth a goruchwyliaeth dynn gan reolwyr yn cael ei ffafrio
  - Minimalaidd – Yn barod i ystyried ymdriniaethau sydd wedi eu profi nad ydynt yn bygwth morâl staff neu delerau ac amodau
  - Gwyliadwrus – Yn pwyso a mesur manteision posibl ymdriniaethau newydd / heb eu profi ond dim on dos yw’r risg yn isel a lle gellir ei reoli
  - Agored – Yn debygol o ddewis opsiwn sy’n arwain at newidiadau i forâl staff neu delerau ac amodau lle bo hynny’n arwain at werth am arwain
  - Awchus – Yn arloesol o ran cymryd risgiau mewn perthynas a’r gweithlu a fydd yn cynnig manteision i staff a’r sefydliad. Disgwyliad bod y staff yn llawn cymhelliad ac yn gallu cynnal eu hunain.

Canllaw i reoli risg

Geirfa

Cynlluniau

- **Cynllun Corfforaethol.** Y Cynllun Corfforaethol yw cynllun strategol cyffredinol y cyngor ac mae'n ymateb i Gynllun Llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae'n nodi ein prif flaenoriaethau ar gyfer tymor y cyngor. Mae'n eistedd uwchlaw'r Cynlluniau Gwasanaeth.
- **Cynllun Gwasanaeth.** Y Cynllun Gwasanaeth yw sylfaen Fframwaith rheoli Perfformiad y Cyngor. Mae'n cynnwys yr holl ddangosyddion / mesurau perfformiad a gweithgareddau gwella'n ymwneud a'r canlyniadau allweddol sy'n bwysig i'r gwasanaethau. Mae'r Cynlluniau Gwasanaeth yn bwydo mewn i Gynllun Corfforaethol a Chynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoedd y cyngor ac yn cael eu cymeradwyo gan yr Aelod Cabinet Arweiniol perthnasol. Mae gan rai gwasanaethau hefyd gynlluniau gweithredol sy'n eistedd o dan eu cynlluniau gwasanaeth, ond nid yw'r rhain yn cael eu monitro'n gorfforaethol.
- **Cynllunio Gwasanaeth.** Mae Cynllunio Gwasanaeth yn waith sydd fel arfer yn digwydd rhwng Ionawr a Mawrth i gytuno ar gynnwys cynlluniau gwasanaeth ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf. Mae'r Swyddogion Perfformiad a Chynllunio Strategol yn gweithio gyda'r Swyddogion Perfformiad Arweiniol a'r Penaethiaid Gwasanaeth i'w datblygu yn Verto erbyn 31 Mawrth, er eu bod yn ddogfennau byw sydd angen eu diweddarau drwy'r flwyddyn. Mae gweithgareddau'r Cynlluniau Gwasanaeth yn goleuo dogfen ddarparu flynyddol y cyngor, a gyhoeddir ym mis Ebrill / Mai. Mae'r templed ar gyfer y Cynlluniau Gwasanaeth yn Verto ac yn seiliedig ar y dull Atebolwydd Seiliedig ar Ganlyniadau (RBA). Am fwy o arweiniad ar sut i gynhyrchu cynllun gwasanaeth, dylech gael gair a'r Tim Perfformiad a Chynllunio Strategol.
- **Yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol.** Mae'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol yn un o'r gofynion statudol ar gyfer pob awdurdod lleol a rhaid ei gyhoeddi erbyn 31 Hydref. Mae'r adroddiad yn cyflwyno dadansoddiad cyffredinol o berfformiad y cyngor yn erbyn ei Gynlluniau Strategol – yn bennaf ei Gynllun Corfforaethol – yn y flwyddyn ariannol flaenorol.

Canllaw i reoli risg

Rheoli Risg

- **Mesur Rheoli.** Proses, polisi, arfer neu weithredu arall sy'n gweithio i leihau risg negyddol neu wneud y mwyaf o gyfleoedd cadarnhaol. Gellir hefyd defnyddio'r term 'mesur rheoli' ar gyfer proses a ddyfeisiwyd i roi sicrwydd digonol y bydd canlyniadau'n cael eu cyflawni.
- **Cofrestr Risg Gorfforaethol.** Mae'r Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi'i pherchnogi gan yr Uwch Dîm Rheoli a'r Cabinet. Mae'n cael ei monitor ganddynt a chan y Pwyllgor Craffu Perfformiad bob chwe mis. Mae'n cymryd y risgiau mwyaf difrifol a chyffredin o'r Cofrestri Risg Gwasanaeth a phortffolios y Cyfarwyddwyr Corfforaethol. Fel y Cofrestri Risg Gwasanaeth, mae'n cael ei storio yn Verto.
- **Digwyddiad.** Cyfres benodol o amgylchiadau sy'n digwydd. Gall digwyddiad fod yn sicr neu'n ansicr. Gall digwyddiad fod yn un peth sy'n digwydd, neu'n gyfres o bethau sy'n digwydd.
- **Effaith.** Effaith digwyddiad. Gall mwy nag un effaith ddod o un digwyddiad. Gall effeithiau amrywio o rai cadarnhaol i rai negyddol. Gellir mynegi effeithiau'n ansoddol neu'n feintiol. Ystyrir effeithiau yng nghyswllt eu heffaith ar gyflawni canlyniadau.
- **Y Risg Gynhenid (Gros).** Y risg cyn ystyried y mesurau rheoli presennol a pha mor effeithiol ydynt.
- **Mater (a gododd).** Yn cyfeirio at ganlyniadau risg sydd eisioes wedi digwydd a lle mae camau lliniaru gan reolwyr eisioes ar waith neu ar y gweill. Yn achos prosiect, mater yw pwynt neu fater dan sylw neu lle mae anghydfod yn ei gylch, neu bwynt neu fater sydd heb ei setlo ond sydd wrthi'n cael ei drafod.
- **Tebygolrwydd.** Yn disgrifio i ba raddau y mae digwyddiad yn debygol o ddigwydd. Gellir mynegi tebygolrwydd yn ansoddol neu'n feintiol. Gellir defnyddio tebygolrwydd neu amledd i ddisgrifio risg.
- **Y Risg Weddilliol (Net).** Y risg sydd ar ol neu'n weddill ar ol ystyried y mesurau rheoli presennol a pha mor effeithiol ydynt.
- **Risg.** Mae risg yn ddigwyddiad a fyddai, pe bai'n digwydd, yn effeithio ar ein gallu i gyflawni ein blaenoriaethau yn llwyddiannus. Mae risg yn fesur a ddefnyddir i ddisgrifio'r ansicrwydd ynghylch digwyddiad a'i effaith bosibl.

Canllaw i reoli risg

- **Awch am Risg.** Lefel y risg yr ydym yn barod i'w oddef neu ei dderbyn wrth geisio gwireddu ein hamcanion hirdymor.
- **Fframwaith Awch am Risg.** Mae'r fframwaith yn disgrifio'r ymddygiadau ar gyfer pob un o'r dosbarthiadau awch am risg. Mae hyn o gymorth i'r cyngor asesu ei awch i gymryd y fath risgiau.
- **Datganiad Awch am Risg.** Mae'r datganiad yn nodi dull y cyngor o gymryd risg trwy ddiffinio ei drothwyon archwaeth risg.
- **Aseiad Risg.** Y broses gyffredinol o nodi, dadansoddi, cynllunio gweithredu ac adolygu risg.
- **Cofrestr Risg Gwasanaeth.** Mae'r Gofrestr Risg Gwasanaeth yn dal risgiau o fewn portffolio Pennaeth Gwasanaeth. Fel y Gofrestr Risg Gorfforaethol, mae'r rhain yn cael eu monitro trwy'r system Verto.